

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ВНЗ ТА ДЕРЖАВНИХ І НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Коляденко С. М.

У статті проаналізовано теоретичні основи, принципи та основні завдання соціального партнерства закладів вищої освіти з державними і недержавними організаціями, а також наведена можлива модель такого партнерства з досвіду роботи кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Ключові слова: соціальне партнерство, громадянське суспільство, соціальне замовлення, соціальне спонсорство.

В статье проанализированы теоретические основы, принципы и основные задачи социального партнерства высших учебных заведений с государственными и общественными организациями, а также приведена возможная модель такого партнерства из опыта работы кафедры социальной педагогики и педагогического мастерства Житомирского государственного университета имени Ивана Франко.

Ключевые слова: социальное партнерство, гражданское общество, социальный заказ, социальное спонсорство.

The author of the article analyzes theoretical foundations, principles and main objectives of social partnership between institutions of higher education and governmental and non-governmental organizations. A possible model of such partnership from the experience of the Department of social pedagogy and pedagogical skills at Zhytomyr State University named after Ivan Franko is described.

Key words: social partnership, civil society, commissioning of social services, social sponsorship.

В умовах удосконалення відносин власності виникає об'єктивна необхідність узгодження інтересів різних верств населення. Світовий досвід переконує, що досягнути злагоди у суспільстві та підвищити ефективність розвитку будь-якої сфери діяльності можна лише в умовах соціального миру та співробітництва всіх секторів суспільства.

Сучасне громадянське суспільство представляють у вигляді трьох невід'ємних складових, які дають змогу виділити основні інститути, що функціонують в ньому.

Перший сектор – державний: органи державної влади на всіх рівнях, а також всі види державних підприємств та організацій, які функціонують у будь-якій сфері діяльності, у тому числі соціальної, і засновані на державній та змішаних формах власності з переважною часткою державної участі.

Другий сектор – комерційний (бізнес-сектор): недержавні прибуткові організації.

Третій сектор – недержавні, неурядові, незалежні, некомерційні, неприбуткові, благодійні організації.

Усі зазначені суспільні інститути для узгодження своїх дій можуть перебувати у соціальному партнерстві. В економічній літературі соціальне партнерство – це такий тип і система відносин між працедавцями і найманими працівниками, за яких у рамках соціального миру відбувається узгодження їхніх найважливіших соціально-трудова інтересів. Словосполучення "соціальне" означає суспільне, тобто те, що відноситься до життя людей і їх стосунків у суспільстві; "партнер" (від французького слова "партія") – учасник спільної діяльності. На підставі такої етимології можемо запропонувати визначення соціального партнерства в освіті – це такий тип і система відносин між освітніми закладами і державними, недержавними та комерційними організаціями, за яких у рамках соціального миру та двосторонніх угод відбувається узгодження їхніх найважливіших інтересів. Механізм такого соціального партнерства спирається на державну законодавчу та нормативно-правову базу і проявляється через:

- державне соціальне замовлення – принципи, правила і положення формування, розміщення і використання на конкретній основі (через конкурсний механізм) замовлень на соціальні програми підприємствами незалежно від форм власності, що знаходять своє відображення у державному замовленні в галузі освіти;

- соціальне обслуговування – участь соціальних партнерів в обслуговуванні замовників освітніх послуг, що обумовлено вимогами акредитації та ліцензування навчальних закладів;

- державне соціальне спонсорство – надання освітніми закладами пільг некомерційним організаціям (повне чи часткове звільнення від сплати за користування державним чи муніципальним майном; матеріально-технічне забезпечення тощо);

- лобювання – допомога з боку освітян НДО у процесі легалізації і правового регулювання лобістської діяльності недержавних організацій.

Соціальне партнерство у системі освіти є об'єктом особливої уваги дослідників, зокрема українських та російських: П. Г. Байдаченко, В. І. Жуков, Г. В. Задорожний, А. А. Іонов, О. Б. Іонова, Т. Ф. Маслова, А. А. Рибіна та ін. Законодавчу основу для розробки моделі соціального партнерства у сфері освіти в цілому дають Закони України "Про об'єднання громадян" [1], "Про державну службу" [2], "Про вищу освіту" [3] тощо.

До сфери соціального партнерства освітніх закладів та НДО входять питання:

- впровадження ступеневої підготовки фахівців за наскрізними навчальними планами і програмами, повний перехід на навчання за Державними стандартами;

- досягнення консенсусу з питань забезпечення часткової, вторинної або повної зайнятості студентів;

- створення додаткових робочих місць на засадах державного соціального замовлення;

- організація нормального режиму проходження виробничих практик студентами вищих навчальних закладів;

- оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх спеціалістів з використанням комп'ютерної техніки та інформаційних технологій;

- забезпечення соціальних партнерів навчально-методичними розробками з боку випускових кафедр ВНЗ;

- ведення взаємного стажування викладачів та співробітників партнерських організацій;

- підготовка та видання спільної навчально-методичної літератури;

- співпраця соціальних партнерів ВНЗ з усіма підрозділами та службами закладу;

- реалізація соціально значущих програм, соціальних проектів та акцій спільними зусиллями на паритетних умовах.

В основу відносин між соціальними партнерами можуть бути покладені принципи, вироблені Міжнародною організацією праці (МОП), які мають універсальний характер. Перший принцип полягає в тому, що загальний і міцний мир у світовому співтоваристві може бути встановлений тільки на основі соціальної справедливості. Другий принцип проголошує необхідність створення нормальних, "людських" умов праці в усіх країнах. Соціальні партнери певної країни, регіону, підприємства при вирішенні соціально-трудова проблем повинні враховувати ті наслідки, які можуть викликати їхні дії в інших країнах чи регіонах. Третій принцип важливий у контексті дотримання свободи слова та свободи об'єднання. Четвертий принцип проголошує, що бідність у будь-якій країні є загрозою для загального добробуту. П'ятий принцип: усі люди, незалежно від раси, віри та статі, мають право на матеріальний добробут і духовний розвиток в умовах свободи і гідності, сталості в економіці та рівних можливостей. Шостий принцип: сприяння забезпеченню повної зайнятості і підвищення життєвого рівня [4].

Поряд із загальними принципами МОП, на яких будується ідеологія всієї системи соціального партнерства, існують специфічні правила:

- прийняття рішень на базі партисипації, тобто за безпосередньої участі причетних до проекту партнерів та їх виконавців;

- забезпечення субсидарності управління акціями партнерства, тобто прагнення делегувати повноваження щодо прийняття рішень на якомога нижчий рівень управління;

- забезпечення системності та цілісності у розробці управлінських рішень, проведення аналізу ефективності та доцільності партнерства;
- постійна турбота про своєчасне забезпечення партнерства реальною інформацією та знаннями в потрібному обсязі;
- науково-методичне забезпечення партнерства, розвиток мови спілкування та співпраці партнерів, прогнозування, програмування та планування погоджених партнерами ініціатив;
- дотримання вимог чинного законодавства;
- впровадження безперервного моніторингу розвитку методів і засобів організаційної та іншої роботи, використовуваних соціальними партнерами;
- виходити не з потрібних, а з можливих витрат та можливостей партнерів;
- реальність та ефективність досягнення мети партнерства.

Соціальне партнерство є одним із шляхів розбудови сучасної демократичної освіти, активізації всіх, кому не байдужа доля навчальних закладів через об'єднання резервів, сил, з використанням набутого досвіду та сучасних методик соціального партнерства. Зацікавленість закладів освіти у партнерстві є очевидною. Відносини партнерства необхідні для створення умов для всебічного розвитку особистості студента, реалізації його здібностей, творчого потенціалу. Складовими соціального партнерства є зміст партнерської акції, етапи; принципи її реалізації; мотивація учасників до виконання такої акції; експертиза процесів, що супроводжують соціальне партнерство [6]. На сучасному етапі розвитку освіти можна визначити три види соціального партнерства:

- 1) партнерство між соціальними групами даної професійної спільноти всередині системи освіти;
- 2) партнерство, в яке вступають робітники сфери освіти з представниками інших сфер суспільства;
- 3) партнерство, яке ініціює система вищої освіти як особлива сфера соціального життя, роблячи внесок у становлення громадського суспільства [5].

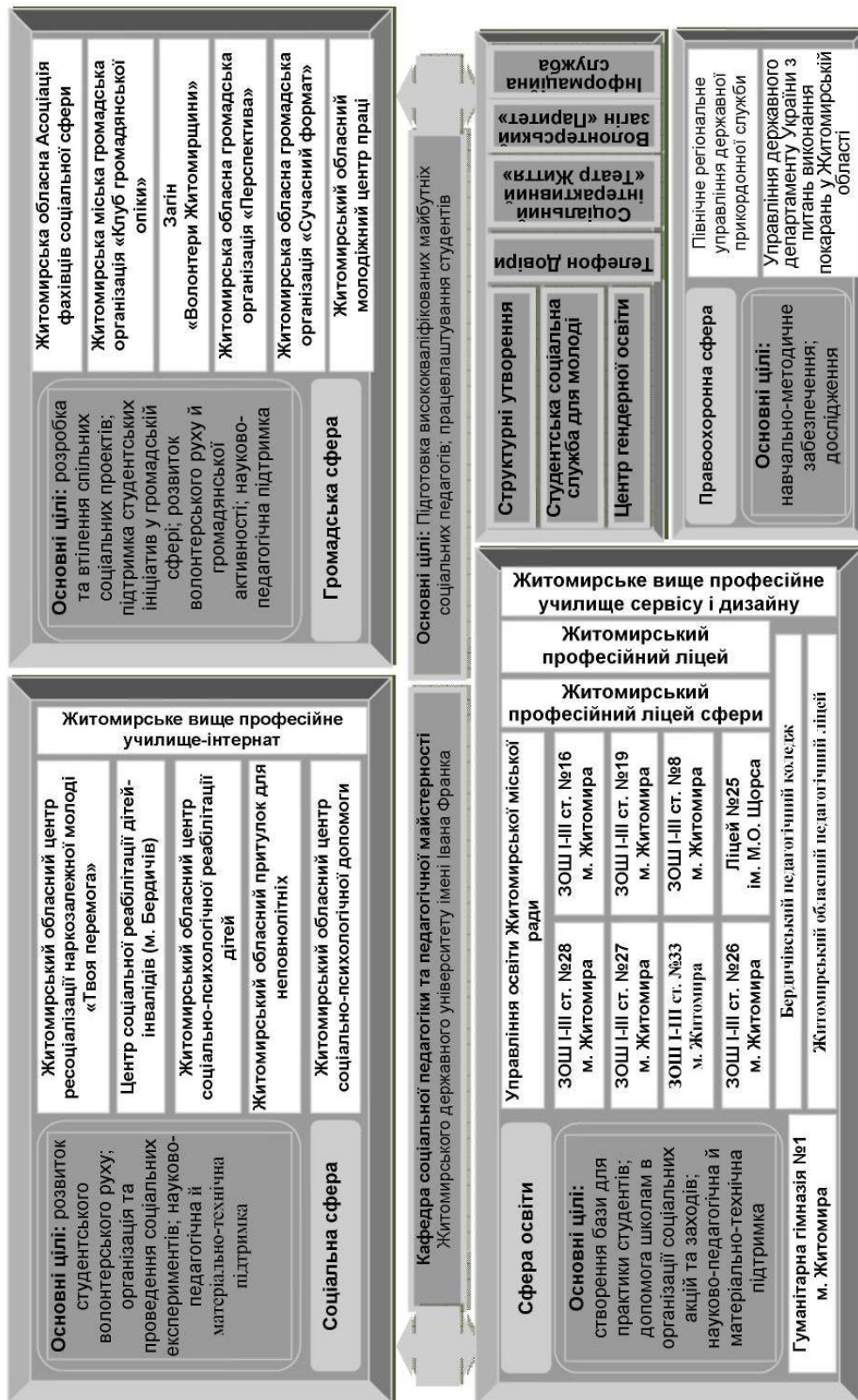
Для навчального закладу розробка моделі соціального партнерства починається із визначення напрямків партнерства. Пріоритетними ми вважаємо ті напрямки, які націлені на впровадження в умовах ВНЗ державних, регіональних та районних програм, власних проєктів та дозволяють вирішувати найбільш складні проблеми розвитку закладу, кожного студента, викладача, розширення демократизації відносин між усіма суб'єктами педагогічної взаємодії. Партнерами ВНЗ на сьогодні виступають, у першу чергу, ЗНЗ, навчальні заклади III–IV рівня акредитації, поза-шкільні заклади, державні центри соціальних служб, громадські організації, правові організації тощо (див. табл.).

Визначення напрямків партнерства залежить від багатьох чинників законодавчого, часового, природного, історичного та іншого характеру. Партнерство залежить від культурно-освітнього потенціалу, традицій, ставлення можливих партнерів один до одного, рівня економічного потенціалу тощо. Партнерство ґрунтується на співпраці, на спільних інтересах та потребах, добровільності участі у партнерській акції, рівноправності усіх партнерів у межах виконання партнерської угоди (програми, проєкту), відповідності змісту, цілей та наслідків вимогам законодавства в сфері освіти. Наприклад, для залучення соціальних партнерів до процесу підготовки висококваліфікованих майбутніх соціальних педагогів та їх подальшого працевлаштування кафедра соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Житомирського державного університету імені Івана Франка використовує різні форми та методи співпраці: круглі столи, міжрегіональні конференції, практикуми із соціальної педагогіки із залученням спеціалістів соціальної сфери, профорієнтаційні заходи, навчально-методична підтримка соціальних партнерів, майстер-класи для викладачів кафедр соціальної педагогіки та соціальної роботи ВНЗ, марафони майстер-класів "Випускники-студентам", соціальний патронаж організацій партнерів кафедри.

Партнерство відрізняється від поодиноких розрізнених дій саме змістом, пріоритетом загальних інтересів і цілей над інтересами окремого партнера. Саме тому вважаємо за доцільне для кожного напрямку партнерства розробляти довгострокові цільові програми (проєкти), які можуть бути об'єднані у загальну програму соціального партнерства навчального закладу в галузі вдосконалення і розвитку системи освіти.

Таблиця

Модель соціального партнерства кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Житомирського державного університету імені Івана Франка в освітній, соціальній, громадській та правоохоронній сферах

Отже, з метою здійснення комплексного підходу до розвитку системи соціального партнерства в сфері освіти є доцільним:

- систематично вивчати й узагальнювати наявний зарубіжний та вітчизняний досвід організації системи соціального партнерства у сфері суспільства взагалі та в освітній сфері зокрема;

- визначати критерії та соціальні показники для аналізу стану й основних тенденцій розвитку соціального партнерства у суспільстві;

- розширювати соціальне партнерство в сфері освіти з урахуванням стратегічних напрямків і національних пріоритетів розвитку людських ресурсів у сфері безперервної освіти, змісту навчальних програм, професійної кваліфікації, атестації педагогічних і керівних кадрів, їх працевлаштування, стандартизації, акредитації навчальних закладів;

- приділяти постійну увагу проблемам підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів, вивченню ринку праці тощо.

Література

1. Закон України "Про об'єднання громадян" // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1992. – № 34. – С. 504.

2. Закон України "Про державну службу" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 52, ст. 490.

3. Закон України "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2002. – № 20. – С. 134.

4. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения : учеб. пособ. / Н. И. Есинова. – К. : Кондор, 2003. – С. 102–133.

5. Рыбина А. А. Социальное партнерство субъектов образовательного пространства с представителями различных сфер экономики и общественной жизни как важнейшее условие педагогики учащейся молодежи к социально-профессиональному самоопределению [Электронный ресурс] / А. А. Рыбина. – Чехов, 2003. – Режим доступа:

<http://labourmarket.ru/conf/reports.php>. – Назва з екрана.

6. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XX ст.): в 2 т. / В. М. Шейко. – Х. : Основа, 2001.

Т. 1. – 2001. – 520 с.